

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:
Pe un an 50 Lei
Pe jumătate de an 25 „
Pe un pătrar de an 12 1/2 „
Un număr 1 Leu.

Manuscrisele se adresează redacției
„Foaia Diecezană” iar banii de prenumăra-
țiune și inserțiuni administrației „Tipo-
grafia și Librăria diecezană” în Caransebeș
Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:
Pentru publicațiuni oficiale, concursuri,
edictive etc. publicate de 3 ori, dacă conțin
până la 150 de cuvinte 30 Lei, până la 200
de cuvinte 45 Lei, de aci în sus 60 Lei

Nr. 73—1922.

**Cătră Onorabilii membrii ordinari
și ad hoc, preoți și mireni
ai sinodului protopresbiteral or. rom.
din protopresbiteratul Buziașului.**

Prin decizia Venerabilului Conzistor diecezan ddto 27 Octobrie 1921 Nr 4573 Pl. s'a dat subscrierului onorifică însărcinare a conduce actul alegerii de protopresbiter în tractul protopresbiteral al Buziașului. Deci acum, după ce s'au îndeplinit toate cele prescise pentru săvârșirea acestui act, am onoare a convoca și declara de convocat sinodul protopresbiteral al Buziașului pentru alegerea protopresbiterului pe **Martți 29 Martie (11 Aprilie) 1922 la 10 ore a. m. în biserică parohială din Buziaș.**

Sânta liturgie cu chemarea Duhului Sânt să va celebra în aceeaș zi la 9 ore a. m. în biserică parohială din comuna centrală **Buziaș.**

M e h a d i a în 9/22 Martie 1922.

Ioan Pepa

protopresbiter, comisar conzistorial.

**Cu ce-l suntem noi datori lui
Iisus Hristos?**

de preotul **C. Morariu.**

(Sfârșit)

Hristos zice că pe om îl spurcă *gândurile cele rele* (Mat. 15, 19 și 20), ele adevărat îi spurcă sufletul și-l fac vrednic de osândă înaintea lui Dumnezeu. Hristos zice că oamenii vor da samă în ziua judecării *de tot cuvântul deșert* (Mat. 12, 36), adevărat de toată vorba stricăcioasă, cu care

ei smintesc credința creștină. Hristos zice că în împărăția cerurilor va intra numai acela, care face cu fapte aievea voia Părintelui căresc (Mat. 7, 21). Voia Părintelui însă ni-a arătat-o Fiul, de oare ce zice: „Părintele, care M'a trimis, M'a dat poruncă ce să zic și ce să grăiesc” (Ioan 12, 49) și voia Părintelui este să-L ascultăm pe Fiul, de oare ce s'a auzit glasul din cer: „Pe Acesta să-L ascultați!” Să gândim acum noi toți, câți ne numim creștini, să gândim bine, bine, la toate adevărurile acestea vecinice și apoi să ne întrebăm: Dacă ni spurcăm noi mințea cu gândurile, inima cu porniri răutăcioase, gura cu vorbe deșerte și viața cu fapte nepotrivite cu credința noastră, oare mai putem noi scăpa de osânda dreptății dumnezeiești? La întrebarea aceasta iată ce răspuns ni dă apostolul Petru: „Dacă Dumnezeu nu i-a iertat pe îngerii cei ce au păcătuit, ci i-a legat cu lanțurile întunerecului în tartar și i-a dat a se păzi spre judecată; și (dacă Dumnezeu) n'a părținit lumii celei vechi, ci a adus potop asupra lumii necredincioșilor și cetățile Sodoma și Gomora le-a osândit, punându-le pildă celor ce vor să facă necurăție,” apoi „cu atâta mai mult (nu va ierta Dumnezeu) pe cei ce umblă trușește în poște necurate . . . și vorbesc de rău de cele ce nu le înțeleg . . . și nu încetează a păcătui furi blăstămului, . . . cărora li se păstrează negura întunerecului de veci” (2 epist. 2, 4—18).

Noi poruncă avem dela Dumnezeu Tatăl să-L ascultăm pe Fiul Său, iară porunca cea mai mare a Fiului este să-L iubim pe Domnul Dumnezeu mai mult decât orice din lumea aceasta, și să-l iubim și pe orice om ca pe noi înșine. Împlinind această poruncă cu toate cugetele, vorbele și faptele vieții, împlinim toată legea Dumnezeiască și ne facem prietini lui Hristos, fiindcă El singur zice: „Voi prietenii Mei veșți, de vești face toate câte vă poruncesc vouă” (Ioan 15, 14). Cu bună samă că, împlinind legea iubirii creștine, întimpinăm multe năcazuri, prigoniri, ură și alte amărăciuni, fiindcă scris este că „prin multe năcazuri trebuie să intrăm în împă-

răfia lui Dumnezeu" (Fapt. ap. 14, 21) și „toți, cari voiesc cu bună credință a vieții în Iisus Hristos, prigoniiși vor fi" (2 Tim. 3, 12). Hristos singur ni spune că „de vă urăște pe voi lumea, știți că pe Mine. M'a urât mai înainte decât pe voi" și „dacă M'au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni" (Ioan 15, 18 și 20), și „vine vremea ca, tot cel ce vă va ucide, să i-se pară că aduce slujbă lui Dumnezeu" (Ioan 16, 2). Dar pe de altă parte știm că tot scris este că „Hristos a pățimit pentru noi lăsându-ne pilde, ca să urmăm urmelor Lui" (1 Petru 2, 21), scris este „fericiți veți fi, când vă vor urî pe voi oamenii, și vă vor despărți și vă vor batjocuri și vor lepăda numele vostru ca un rău pentru Fiul omenesc. Bucurați-vă în acea zi și saltăți, că plata voastră multă este în ceruri" (Luca 6, 22 și 23); scris este că „năcazul de acum curând trecător lucrează în noi vecinică și peste măsură mare mărire" (2 Cor. 4, 17).

Ca pildă de suferințe pentru un traiu cu adevărat creștinesc iată ce ni spune fruntașul Domnului, marele apostol Pavel: „Dela Fidoi am luat de cincă ori câte 40 fără una de lovături, de trei ori am fost bătut cu toiege, odată am fost bătut cu pietre, de trei ori s'a sfărâmat corabia cu mine, o noapte și o zi în adânc am petrecut, în călătorii de multe ori, în primejdii pe râuri, în năcazuri de câtră tâlhari, în năcazuri de câtră Fidoi, în năcazuri de câtră popoare, în primejdii în cetăși, în primejdii în pustii, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mîncinoși, în osteneală și în trudă, în priveghieri de multe ori, în foame și în sete, în posturi adese ori, în frig și în golătate, și pe lângă acestea năvăliri asupra mea în toate zilele și grija de toate bisericile" (2 Cor. 25—29). Și tot fericitul Pavel ni mai spune: „Până în ceasul de acum și flămânzim și însetoșăm și goi suntem și palmuși suntem și așezați nu suntem. Și ostenim, lucrând cu mâinile noastre; fiind ocărăși, grăim de bine; fiind prigoniiși, răbdăm; fiind huliiși, sfătuim; ca niște gunoii ne-am făcut lumii și suntem tuturor lepădătură până acum" (1 Cor. 4, 11—14). Și să nu credem că Pavel era supărat din pricina potopului de năcazuri ce le suferea, căci iată ce zice el: „Eu mă bucur în prigoniri, de oare ce când slăbesc, atunci sunt tare" (2 Cor. 12, 10). fiindcă „prigoniiși suntem, iar nu părăsiți" (2 Cor. 4, 9.) Iată pildă de viață după învățătura lui Hristos! Iar dacă pe noi totuși ne-ar ademeni ispitele diavolului, ale lumii și ale trupului nostru să lunecăm cu gândul, cu vorba și cu fapta și să iubim în viață mai mult bogățiile, cămătăriile și hapsinătatea, și la toată nimica să luăm în deșert numele Domnului și Dumnezeului nostru, ori să improșcăm din gură netrebnică sudalme de Dumnezeu, de cruce și de sfinți, și de zilele

cele sfinte să nu ni pese și să-i oropsim chiar pe părinții noștri și să furăm și să înșelăm în chip și formă, și să ne răzbunăm asupra dușmanilor și asupra celor ce ne grăiesc de rău ori ne blastămă, și să ne uităm cu ochi plini de lăcomie desfrănată la frumsețā străină, și să înegrim și să batjocurim și să nu ne sftim nici de jurământ strămb — atunci să nu uităm nici odată că nu om de rând, ci un apostol al lui Hristos ni spune că mai bine ni-ar fi fost să nu fi cunoscut calea dreptății Domnului, și același apostol ne asemănează cu cănele ce se întoarce la borătura sa și cu porcicul spălat ce se întoarce la tăvălitură în glod.

O datorință.

Mare era însuflețirea la Alba-Iulia, ca un produs al însuflețirii generale a poporului nostru din întreg teritoriul fostei Ungarii și în special a celui din Banat, cecece s'a manifestat prin roirea din toate părțile spre Alba-Iulia, deși din partea vecinilor să puneau pedeci. Și cum să nu fie fost însuflețit, când ochii sufletului lui vedea surizându-i un viitor frumos, visul celor mai buni ai noștri, ba visul tuturor românilor pe timpul de prigonire?

Se vedeau toți strânși într'un mănunchiu sub un sceptru, sub un Cap încoronat, Care a dat esemplu de atâta dragoste față de Țara Sa, față de poporul Său, față de întreg neamul nostru românesc.

Poporul nostru din Banat a răsuflat ușurat simțindu-se, că acum, ca prin un farmec, au căzut de pe mâinile lui cătușele milenare politicești, după ce cătușele unei ierarhii străine de neamul nostru căzuseră în urma vredniciei marelui metropolit Șaguna și a vrednicilor săi colaboratori. Cătușele bisericicești, ce mai rămăseseră, cădeau una câte una pe calea proceselor de despărțire ierarhică, înșirându-se membrele eliberate la corpul bisericei noastre strămoșești, la ierarhia română. Cu ochii noștri sufletești ne vedeam toți români împreunați politicește sub un sceptru și bisericicește sub o ierarhie, cea românească.

Ei, dar cruda soarte a voit altcum. Ne pomenim că vine armată, nu cea cu dor așteptată, română, ci alta, altcum aliată, carea apoi ca un polip a început a-și întinde brațele sale asupra corpului nostru bănățean. Ce durere, ce desnădejde! Încep perseouții, încep întemnițări și internări, încep refugieri. Mereu-mereu apoi această armată se retrage, până ce se așază la nefericita linie demarcațională, care taie corpul nostru românesc în două, carea începe să formeze o linie de înstrăinare între frații de un sânge, de aceleași aspirațiuni, cari împreună au luptat în trecut contra vrăjmașului comun, care tindea la sugrumarea noastră națională și bisericicească.

Preoți, învățători, advocați, industriași și alți intelectuali luați la ochi, se refugiază, trec linia demarcațională, i-și părăsesc vetrele lor, turma încredințată lor, rămânând poporul în cea mai mare parte fără păstori, fără povățuitori și îndrumători.

Trăia însă totuș speranța, că situația aceasta desnădăjduită va lua sfârșit. Se pare însă că speranța nu să va realiza.

Averile noastre bisericesti sunt periclitate, se exarendează forțat altora nu la ai noștri. Autoritățile sârbești au pretins statificarea școalelor noastre, poporul însă ținând la ele ca la ochii din cap, nu s'au învovt; și-a impus sarcini enorme, insuportabile, dară va trebui să sucumbe, pentrucă e imposibil se facă față obligămintelor, ce acele autorități li impun. Școalele noastre se sârbisează, să aduc învățători sârbi, preoții noștri și învățătorii, cari s'au fost refugiat nu se reîntorc — cu toate că acum n'ar mai fi periclițați — firește, au posturi mai bune. Carte românească de școală nu trece, tot așa nici alte cărți românești sau ziare, și așa poporul nostru de acolo, dedat cu lectura, cu hrana sufletească, are se tânjască, se suferă. Și când ar avea poporul nostru mai mare lipsă de încurajare, chiar numai prin prezența preoților, învățătorilor și clasei inteligente decât acuma? Durere, a ramas singur, ca dovadă de dragostea față de glia strămoșască, de carea nu vrea să se despartă. Onoare lui.

Între astfel de împrejurări avem oare noi, cei din fericire liberi, vr'o datorie față de frații noștri întristați și desnădăjduiți? Credem că avem datorința atât față de dânșii, cât și față de neamul nostru românesc, să șărim în ajutorul lor. Noi nu suntem un popor mare de zeci de milioane, ca se putem abzice, fie chiar, de o infimă parte a sângelui nostru.

S'a emis idea colonizării; poporul românesc remas afară de granițele României, să se aducă în România, prince acel popor s'ar scăpa de pericolul desnaționalizării deoparte, iară de altăparte, elementul românesc în statul Român s'ar întări față de elementele străine, prin cari, zice-se, România întregită a devenit un stat aproape poliglot.

Nu putem crede, că această idee ar fi fericită și că prin acest mijloc, colonizare, ni-am împlinit datorința față de neam în genere și față de frații noștri remași dincolo de hotarele României în special. Pentru întărirea elementului românesc în România sunt alte mijloace, pe cari înțelepciunea bărbaților noștri de stat le va afla. Un popor viguros și sănătos ca al nostru să va întări și dela sine. Da, să se împedă emigrările în America, și cei emigrați să se repatrieze, dară poporul nostru românesc, remas afară de granițele României, la hotarele ei, în nemijlocita ei apropiere, se remână la vatra strămoșască, dară să se întărească, să i-se dea sprijin moral, pentruca viața lui românească să nu să periclițeze. Avem doară acolo comune puternice, fruntașe, teritor românesc compact, șiar fi păcat strigător la ceriu, ca se retragem poporul nostru de acolo, să retragem sute de mii, ceea ce, ar fi și o imposibilitate. Se dăm sprijin moral. Preoții și învățătorii noștri să se reîntorcă la posturile lor, tot așa și intelectualii, și cei cu averi frumoase pe acolo.

Avem posturi de preoți și învățători vacante. Să competeze deci preoții și învățătorii, candidații de preoți și de învățători. Să meargă și să se așeze în mijlocul poporului nostru medici, advocați, intelectuali, comercianți și industriași. Să nu lăsăm poporul decapitat, în voia sortii. Noi cunoaștem poporul nostru de acolo; știm că are putere de viață, e viguros, e conscient, luminat. El s'a afirmat și pe terenul economic față de conlocuitori. E pe pământul părintesc, care trebuie păstrat, conservat iară nu abandonat.

Aceasta ar fi datorința noastră, și de aceea și apelăm la dragostea de frate, la simțul de datorie față de neam și de biserică a tuturor oamenilor de

bine, și aceasta cu atâta mai vârtos, căci jertfa ce să aduce pe altariul bisericeii și națiunii își are răcompensa sa atât materială cât și morală.

Să sperăm și trebuie să sperăm, că raporturile cu vecinii să vor îndulci în urma legăturilor de înrudire între casele domnițoare, și să va sălășlui padea, bunăînțelegerea, carea să facă plăcută viețuirea la oaltă.

Primii Gramatici Români Bănățeni: Iorgovici, Buda 1799, Diaconovici Loga, Buda 1822.

A.

Gramatica Iorgovici, Buda 1799.

I.

Titlul: „**Observații (de) Limba Românească prin Paul Iorgoviciu** fecute în Buda, sau tipărit în Craiasca Univerzității Tipografie 1799”.

Această cărțuță e tipărită cu litere chirilice, format 8, XVI. Are 93 de pagini.¹⁾

Văleatul anului nu e marcat ca de obicei cu litere, ci e pus în cifre așa: „1799”.

E dedicată episcopului său diecezan, nici că se putea altfel căci la această dată, autorul era fișc (avocat) diecezan. Episcop a fost Iosif Ioanovici Șacabent, (1785—1805) carele să întitula: Episcopul Vârșetului, Caransebeșului, Orșovei și a Mehadiei.

Eată și unele din cuvintele de laudă ce-i proferează autorul modest și învățat:

„În spre datoriile necletite ce eu am atins în carticica aceasta, stă *giura* (= votul, jurământul) Ta, care mă obligă a cunoaște pre tine cel ce grijește, de fericirea nației și a școalelor, cătră care și eu am cutezat a arăta ardoarea mea”.

Pentru Observațiile acestea și a altor scrieri asemenea acestora, vom vedea mai jos, la locul său, cum Șacabent nu va fi lenoș a cunoaște pe cei cari grijește de fericirea nației și a școalei lui Iorgoviciu. —

În această prefață autorul, după obiceiul vremii deatunci, nu uită a pomeni cu laudă de Iuliu Caesar și August, menționați în toate calendarele românești și în alte cărți de ale noastre chiar și bisericesti. Spune mai departe, că cuvintele românești sunt rămășițele de limbă a națiunii romane. Limba noastră s'a depărtat foarte tare de cea romană, încărcându-se cu multe elemente străine; el, Iorgoviciu, drept aceea o latinizează și îndeamnă pe românii sei să o latinizeze și ei la rândul lor. La sfârșit descoperă numele celor trei bărbați, cari au fost generoși a suporta spesele cu tipărirea cărții din vorbă.

Positiv, că în titulatura cărții sale Iorgoviciu a imitat pe Enache Văcărescu și pe drept cuvânt, căci opera lui Iorgoviciu, nu e o lucrare sistematică și completă de gramatică; ci numai mai multe note, băgări de seamă **asupra limbii**; mai vârtos în chestiunea atunci foarte agitată a **formării cuvintelor nouă pe calea derivațiunilor**. Deaceea autorul nostru, foarte înțelepțeste nu își numește, ca și Văcărescu observațiunile sale observațiuni de gramatică, ci observațiuni de **limbă**²⁾.

¹⁾ Studiul din „Rev. Preoților” Timișoara 1913 nr. 31—40 aici ocure: corijat, adăugat, schimbat, cu omiteri; deci de totului *romaniat*.

²⁾ Cartea aceasta afară de Dedicăție, a fost reproducă întreagă întregită, de Eliade Rădulescu în „Curierul de ambe sexe”, Bușurești 1837 (an II).

Cartea se împarte în trei părți. I cuprinde observațiile pag. 1—38. Partea II pag. 38—80 are numirea de Exemplurile și e un fel de dicționar etimologic, român, latin, german; câteodată e pus și cuvântul francez.

Dela pag. 72—80, se dau unele explicațiuni la dicționar.

În partea III și ultima pag. 81—93, sunt reflexiunile privitoare de starea românilor și despre starea creșterii pruncilor. În vederea ideilor acestora, cu cari Iorgoviciu își termină cartea, unii din pedagogii noștri de azi, îl socotesc drept: „distins în sfera pedagogiei“⁹⁾ și așa e numai lucru firesc, că școlile mai înalte din vremea lui își țin de mândră datorință a-l avea ca profesor, pe acela adevărat, carele: „ca un iubitor al nației voi descoperi datorile către creșterea cea bună a pruncilor“. (Observații pag 84).

Gramatica din vorbă se află în biblioteca academiei române din București, la dl Ștefan Gherga învățator pensionat în Logoj catalog poz. 669. A avut-o și arhiepiscopul Mihály din Blaj și a spus-o la expoziția festivală iubilară de 50 ani a Asociațiunii Transilvane, în Blaj la 19114).

II.

Observațiile lui Iorgoviciu, sunt de a se considera, mai mult ca niște: preparațiuni, introduțiuni șematice, pentru marele dicționar etimologic, ce avea să le urmeze și completeze!

Lucrarea aceasta apoi prezintă puțină originalitate și cu deosebire în materie de istorie românească, disciplină afină cu limbistica, autorul e cam neorientat. Deaceia criticul Iorga îl și muștră că: „Nu se apucă să vorbească într'un loc de tratatul de *imprenuare* între români și slavii, ce sar fi păstrând la București ...o scrisoare în București scrisă românește și sârbește“.

De bună samă că Iorgoviciu *ex condicto* nu se oprește la acest incident, ce i-se imbulzește atât de insistent în cale. Dânsul peste tot din prudență politică evită a se ocupa și pronunța față de o chestiune politică gingașă, abordată la timp inoportun. Nu din ignoranță a tăcut chitic, ci din tactică și circumspecțiune. Dacă o trata, ori atingea numai, un Iorgoviciu numai contra împreunării se putea declara. Că de o astfel de mentalitate a fost stăpânit, se vede nu numai din toată ținuta sa în contactul avut cu ighimonii sârbi, ci și din însăși Observațiile de față. O spune dânsul oarzan:

„Măcar că Românii au fost mestecați cu Slavii și și acum sunt cu Sârbii, dela care⁶⁾ multe cuvinte au luat, dar tot așa *mestecus* nu se vede mie a fi pricina din destul a zice, că românii cei de acum sunt jumătate de Sârbi. Aceasta *repugnă*⁶⁾ eșperinței, prin care cunoaștem că nici o limbă, că nici o nație nu e neamestecată.

Iorgoviciu are deci bărbăția a nega hotărât obârșia noastră slavă, în o vreme, când mai toată lumea o credea aceasta: Bă chiar și noi ne cugetam a face parte din familia slavilor de sud⁷⁾. Dar nu numai până la: Iorgoviciu, Clain, Șincal, P. Maior, ci și în veacul al XIX-lea, încă „ne dovedeau ca slavo-români băr-

bați reputați ca: Miklosich, Roesler, Schuller și alții! Abia germanul Diez, cu gramatica sa de trei volume, despre limbile neolatine, a soluționat pentru totdeauna întrebarea⁸⁾ aceasta obiective grea și după jocul unor circumstanțe încâtva și delicată⁹⁾.

Iorgoviciu sub conceptul de gramatică cuprindea și sintaxa; ce din punct de privire curat științific e deplin corect. Definiția eată-i-o „Gramatica limbii materne sau cartea, care învață regulile de a scria, a pronunția, a lega mai multe cuvinte, sau a face construcțiuni după proprietatea și osebirea limbii, așa că tot ce cuprind cu mintea să poată descoperi prin cuvinte cuviincioase“ (pag. 5).

Motorul de căpetenie al compunerii Observațiilor, e fără îndoială, marea iubire de neam a autorului; iubire de care era învăpăiat și mistuit, ca poate nime altul dintre bănașenii contemporani, luați până la unul toți la țântă, de către matadorii ierarhiei ortodoxe sârbești. Ne asigură autorul, că: „Schinteia ce s-a aprins în mine în Roma, nu o pot stinge și ardoarea către iubita mea nație nu o pot stâmpăra altcum, decât prin scrierile mele acestea“.

Scopul mai depărtat apoi care l-a avut în vedere prin publicarea gramaticii din vorbă, a fost *injghebarca unei acțiuni, carea să pună temelii, să delimiteze barem în conturi generale limba română literară unitară*.

Di profesor O. Densușeanu, zice: „intenția lui era mai mult să scrie o carte de îndemn cultural... a găsi mijloacele prin cari limba noastră ar lua înfățișarea de limbă adevărat cultă, îmbogățită prin expresii nouă, cum nu-i fusese cu puțință mai înainte, din cauza împrejurărilor protivnice înaintării ei“.

Eată cum de clar se răspică Iorgoviciu în privința aceasta: „**A mea pornire este a aduce limba românească la acea stare a cuvintelor, în care să se înceapă odată a scria¹⁰⁾ pentru oamenii cei învățați, ca prin tranșii să se nască dorul științelor celor înalte**“ (pag. 75).

Cei cari în timpul mai nou s'au preocupat de problema ardentă a unificării limbii noastre literare¹¹⁾, pelângă instrucțiunea practică, ce și-au cules-o din literatura veche bisericească, desigur că au fost nevoiți să se adape și de unele din teoremele foarte vitale ale gramaticii bănașene vechi, cu preferință privitor de: crearea, derivarea și imprumutarea neologizmelor.

Dacă cărțile vechi bisericești, mai ales *biblia lui Șerban*, (1688) e deapurare *izvor viu material* pentru limba noastră unitară, dacă un *Coresi și un Anlim Ivireanul* pot și trebuie venerați ca *ctitori materiali* ai limbii literare, cu acelaș drept trebuie socotit **Iorgoviciu** ca **ctitor formal al acestei limbi literare și unitare**.

Observațiile lui Iorgoviciu, chiar cu o sută de ani a întrecut pe secțiunea noastră literară, a Asociațiunii Transilvane din Sibiiu, în osteneala binecuvântată a unificării limbii literare. Aceste „Observații de limbă

⁹⁾ I. Maniu, Gramatica istorică și comparativă a limbii române, București 1894 pag. 8/3 și 13.

⁸⁾ În secolul XVIII curtea din Viena sub colectivul: „Natio ilirica, gens rasciana“, înțelegea și pe români. „Revista Teologică“ Sibiiu 1907 pag. 184/1.

¹⁰⁾ Bănățânism a „scria“, e de a I conjugare, în loc de infinitivul a scrie, ori scri. La perfect e *scriat*, în loc de scris.

¹¹⁾ La îndemnul Asociațiunii noastre din Sibiiu, s'au început a se scrie mult pentru de a uniformiza limba cu cea din regatul vechi. Această răvnă, — foc de pae, — a ținut 3—4 ani. Toți articlii sunt reproduși în periodicul din Sibiiu „Transilvania“, ex 1899 nr. III, ex 1902 I—III; 1903 VI și 1904 II.

⁹⁾ Iuliu Vuia, Școlile românești bănașene, Orăștie 1896 pag. 88—119.

⁶⁾ Dr. Macavei V. Serbările din Blaj 1911 pag. XIII.

⁷⁾ Vezi mai jos nota 24 cu privire la acest pronume relativ: care, cari la plural caz subiect.

⁸⁾ Neologism creat de Iorgoviciu, abia acum începe a se populariza la noi, cei dincoace de Carpați.

¹⁾ Epp. *Melhisedec* în Anal. academiei rom. București 1884 pag. 67 ser. II. sect. II.

rumânească făcute prin Paul Iorgoviciu", sunt la români prima scriere românească, carea cere și lucră pentru uniformizarea limbii culte, în carea învățații noștri să cultive știința, literatura frumoasă și artele și să le răspândească și popularizeze în pături cât mai largi!

În dragă voe putem deci preconiza, că în vremece cărțile vechi bisericești, cu privire la limba unitară ne arată „quid facti” scrisul lui Iorgoviciu ne spune pentru prima dată „quid iuris”, „quid formae”. (Urmează)

Sentimentul datoriei la cetățenii de azi ai României Mari.

Cetită în una din șezătorile literare, aranjate de cercul didactic din Caransebeș.
De Pavel Jumanca învățător.

(Continuare)

Tândăleala a devenit după război o boală europeană. Mult puțin, în fiecare țeară, lumea fuge de munca. Superficialitatea a luat în stăpânire multă lume și la noi a devenit foarte gravă. Toate sunt luate așa de ușor, toate se fac numai așa, ca să fie făcute, fără multă bătae de cap, fără multă osteneală. Nu căutăm să pătrundem însemnătatea pasului ce-l facem, ca să-l dirijăm după cum o cere vremea de acum și nevoile actuale. Toate lucrurile se fac ca de silă, fără voință, fără dragoste de muncă și fără însuflețire. Vezi pretutindeni, când e vorba de muncă, o mișcare bolnavă, indolentă, plictisită, fără pic de vlagă, mișcare lipsită de viață. Și fără însuflețire și dragoste de muncă nimic nu se poate face în lumea aceasta.

N'avem o orientare în munca noastră, n'avem o țintă fixă, spre care să ne ducem. Orbecăim așa în rătăcire, ca o barcă fără cârmă. Vrem ceva, dar nu știm ce. În mintea noastră, în judecata noastră e o confuzie oarecare, de care nu ne dăm seama. Simțim influința vremilor, vedem apăsarea greutății traiului de azi, însă nu-l prea înțelegem. Cu foții tindem spre ceva nelămurit, neînțeles; mersul nostru e șovăitor, pasul nesigur și privirea rătăcită. Am rupt vechile întocmiri de viață dar încă nu ne-am clădit altele nouă.

Iubirea de muncă a scăzut la toate păturile sociale. Desvătăta de a munci cu sistem și regulă în timpul războiului, mulțimea muncitorilor de tot soiul tândălește zilele una după alta și produsul muncii sale e foarte minim. Ca să se refacă tot ceea ce potopul de foc al războiului a distrus, e necesară o încordare uriașă a tuturor. Munca însă pretutindeni scade. Dela muncitorul cu palma, până la cei mai de sus funcționari ai țării, cei mai mulți ocolesc cu scârbă munca și în același timp și-au mărit pretențiunile. Lumea întreagă cere mereu, fără să dea. Ca o boală epidemică s'a întins peste tot locul, la toți mic și mare, mania pretențiilor exagerate și ambițiilor bolnave, iar de lucru fug ca de ciumă. Foarte mic e numărul acelor cari înțeleg chemarea vremii și-și fac datoria. Și dacă am căuta la situația acestor muncitori cinstiți în actuala societate omenească, o să vedem, că lumea cealaltă, mare, îi privește cu un

dispreț suveran, sau cu o compătimire, ca pe niște ființe rămase de lume, ca pe niște maniaci ai lucrului. Și dacă e vorba de o înaintare în serviciu sau o remunerație a muncii nu aceștia vor fi cei înaintați sau remunerați. Nu munca se remunerează azi!... Căutăm în jurul nostru și vedem durerosul adevăr... că așa e:

Mulțimea e luată de curent. Și acum e curentul vorbelor seci și ambițiilor scrintite. E moda de a nu lucra. Și cei ce lucrează și sunt modești și cinstiți sunt priviți ca niște vechituri. Știi să faci gălagie, știi să vorbești frumos, ești om de lumea modernă și te ridică. Muncești unde ești pus, cu dragă inimă, ești modest și tăcut, poți să aștepti vreme uitată, ca să te cunoască lumea și vei aștepta de geaba. S'a trecut vremea proverbului „Boul bun se găsește și în fundul grajdului”... Azi demagogia stăpânește peste tot și dacă le știi „învârți” vei ajunge departe....

Unde ne întâlnim doi trei facem politică. Am devenit peste noapte atotștiutori. Toți din toate păturile sociale discutăm „cu multă cunoștință de cauză” toate chestiunile, ce există în lume, sau minte omenească și le poate închipui. Ne luăm o poză gravă de savanți și gesticulând cu multă seriozitate, discutăm cu pasiune indiferent că de ce natură e chestiunea, ce e la „ordinea zilei”. Noi cei de azi ne pricepem la toate. Ne amestecăm în chestiuni bisericești, școlare, sociale, politice, diplomatice, financiare... Parecă am fi niște genii așa ne vărăm nasul în toate. Criticăm pe toată lumea, toate partidele, toate instituțiunile, terfelim fără cruțare totul, distrugem fără rușine credințe, dărâmăm idoli și altare,ucidem sufletele, călcăm în picioare și stropim cu noroi tot ce lumea a clădit!...

Oamenii de azi au uitat cu desăvârșire vorba înțeleaptă „Cunoaște-te pe tine însuși!” În discuții pentru îndreptarea societății omenești să învățăm nițică gramatică, să cunoaștem că întâia persoană sunt eu și să încep cu mine curățirea morală. Dacă fiecare s'ar uita în oglinda sufletului său atunci ar avea acolo atâta de îndreptat, ar sta cu sine însuși de vorbă și n'ar mai fi nevoie de atâta vorbărie, ce azi se face peste tot locul. Carul neamului ar eși din mocirlă și cetățenii țării ar duce-o mai bine.

Dacă ne-am gândi mai cinstit, mai cu inimă, la îndatoririle noastre, ce le avem față de glia aceasta păstrată cu atâtea jertfe de sânge, dacă ne-am duce cu sufletul la sutele de mii de vieți jertfite pe altarul neamului în trecutul nostru de trudă și vitejie — am vedea rostul nostru astăzi în țara aceasta, păstrată prin râuri de sânge. Am cunoaște, că nu numai bărbații mari ai țării au rolul lor, ci și noi va trebui să avem al nostru. Că doar organizația de stat e o mașină, unde fiecare șurub își are rostul său. Cu jertfe s'a croit țara, cu jertfe se poate și încheia. Nu ni se cer jertfe de sânge! Ni se cere muncă cinstită, ni se cere mai multă dragoste față de neamul acesta, care ar merita o altă soartă, de cât cea de azi.

(Urmează)

Ș T I R I

P. Sf. Sa Domnul Episcop diecezan a plecat alaltăieri seara la București, ca să ia parte la deschiderea senatului.

Majestatea Sa Regina noastră va pleca pentru câteva zile la Belgrad.

Căsătoria regelui Alexandru cu principesa Marioara. Data căsătoriei regelui Alexandru al Iugoslaviei și principesa română Marioara a fost definitiv fixată pe ziua de 1 Iunie.

Încoronarea. După unele ziare sărbările încoronării să vor amâna până la 14 August, neputându-se termina toate lucrările întreprinse la Alba-Iulia.

Desființarea directoratelor din Cluj. Directoratele din Cluj, precum sunt în informați, se vor desființa, înființându-se inspectorate regionale în măsura trebuințelor. Vor rămâne directoratul de agricultură până la executarea reformei agrare și secția finanțelor.

Nou regat. Egiptul s'a declarat regat independent.

Desarmare. Comisia ligii națiunilor a lucrat un proiect de desarmare, stabilindu-se în proiect pentru fiecare stat câtă armată să aibă. După acest proiect Franța ar avea drept se aibă 180 mii soldați, Italia 120 mii, Polonia 120 mii, Anglia 90 mii, Cehoslovacia 90 mii, Grecia 90 mii, Olanda 90 mii, România 90 mii, Persia 90 mii, Iugoslavia 90 mii, Spania 90 mii, Elveția 60 mii, Danemarca 60 mii, Norvegia 60 mii, Suedia 60 mii, Portugalia 30 mii, Germania 100 mii, iar Ungaria 35 mii conform tractatelor de pace.

Pentru celelalte state nu e încă stabilit.

Imposite. Se susține că în Maiu se va întruni o comisiune de specialiști în chestiuni financiare sub presiunea dlui ministru de finanțe Vintilă Brătianu pentru de a compune un nou proiect de impozite.

Conferențele cercului didactic din Caransebeș. Cu sosirea primăverii conferențele aranjate de cercul didactic din loc au luat sfârșit. Cea mai reușită dintre conferențele de după Crăciun a fost de sigur conferința directorului de liceu Sabin *Evuțian* despre Avram Iancu, însoțită de proiecțiuni luminoase. În decursul conferinței în momentul când a fost prezentat Regele munților cântând din fluer, Dl profesor Petru *Baucea* a cântat de după culise doina lui Iancu. A fost un moment înălțător, care va rămâne neuitat. Au mai ținut conferențe profesorii Vasulescu și Manolescu din istoria Românilor, I. Penția din istoria literaturii române, directorul internatului com. de avere Ardeleanu din literatura română, profesorul S. Boșcaiu din literatura franceză, prof. I. Armaș din literatura română și alții. Toate conferențele au fost pe deplin reușite.

Leacul contra tuberculozei al medicului Dr. Puțurcanu dela Olănești despre care scriau unele ziare că „nimenea nu moare de oflică”, s'a constatat prin cercetările oficiale ale comisiei sanitare din București, că

nu vindecă tuberculoza. Speranța atâtor mii și mii de oameni bolnavi s'a stins.

Școlare. *Ministerul instrucțiunii, Secretariatul general, Cluj*, cu datul 17 August 1921 Nr. 21434, a luat la cunoștință *Cărțile de religioane* pentru școalele primare de Dr. *Petru Barbu*: 1. Istorioare religioase-morale și Momente din viața lui Isus Hristos. 2. Istorioare biblice, 3. Istorioare bisericești, 4. Catehismul.

Acelaș, Minister, Directoratul general, Cluj, a luat cunoștință de aprobarea forurilor bisericești a *Cărților de Religioane* pentru școalele secundare, civile etc. de Dr. *Petru Barbu*: 1. Istoria Testamentului vechiu, 2. Istoria Testamentului nou, 3. Istoria bisericească, 4. Învățătura Bisericii creștine ortodoxe, 5. Carte de rugăciuni („Buletinul oficial” al numitului Minister, Nr. 1—3 din 1922).

O pățanie care este o pildă bună. *Sistemul furtului cu portofelul pierdut.* Un țăran venit din împrejurimi la Brașov, cu prilejul târgului de vite, la prânz a căzut victimă unor hoți îndemânatici, cari i-au furat din portofel suma de 10.000 lei.

Hoții au lucrat astfel încât chiar în fața sa i-au furat banii din portofel, fără ca săteanul să-și dea seama.

Doi hoți înțeleși, punând ochii pe țăranul chiabur, au procedat astfel:

Unul din hoți s'a luat bine cu țăranul și sub motiul că-l îndrumă la cumpărarea vitelor, l-a însoțit în tot locul.

La un moment dat, săteanul împreună cu hoțul, care-l întovărășea, văd, cazând din buzunarul unui om, un portofel. Acela, care perduse portofelul și care intenționat i-a dat drumul, era hoțul cel de-al doilea.

Primul hoți ridicând repede portofelul, face semn săteanului să tacă, cu promisiunea că vor împărți între ei banii găsiți. Nu trece mult timp, și hoțul al doilea — care se face că nu cunoaște nici pe sătean și nici pe hoțul dintâiu — bănuind pe țăran și pe primul hoț că au găsit portofelul, începe să-i caute pe amândoi. După o scurtă percheziție asupra tovarășului său, hoțul al doilea începe să caute și pe sătean. Umblând prin buzunarele acestuia, dă peste portofelul țăranului, pe care-l scoate afară. Vede însă cu părere de rău, că nu este portofelul pierdut de el, dar tot nu crede că țăranul nu i-a luat banii și caută chiar în portofel. În acest timp scoate repede toți banii pe cari îi găsește în el, băgând la loc hârtie de jurnal.

Închizând apoi portofelul, hoțul îl bagă singur la loc în buzunarul săteanului, care mulțumit, că a scăpat cu fața curată, își vede de drum. După puțin timp tovarășul său, primul hoț, își ia rămas bun și pleacă să se întâlnească cu hoțul al doilea, pentru a împărți banii furați.

Astfel a fost furat săteanul de suma de 10.000 lei. În disperarea sa, săteanul nici nu a mai vrut să vină la poliție, pentru a se încheia procesul verbal.

Poliția, care urmărește de mult timp pe acești hoți, continuă cercetările. (*Gazeta Transilvaniei*).

Declarațiune.

Subsemnatul prin prezenta declar și cer iertare dela Dl profesor Dr. Dimitrie Cioloca pentru unele expresiuni ale mele insultătoare față de Dl susnumit și pe cari l-am folosit într-o cerere a mea înaintată Direcțiunii Teologice din Caransebeș, tot-odată declar, că aceste cuvinte folosite de mine nu corespund adevărului și sunt neexacte.

Iosif Târbăț
student în drept.

CONCURSE.

Amăsurat ordinațiunei Venerab. Consistoriu diecezan ddo 11 Mai 1921 Nr. 1719 B. ex. 1921 se escrie concurs pentru ocuparea *parohiei* de clasa II-a din comuna **Voivodinț**, protopresbiteratul Verșetului, cu termen de 30 zile de prima publicare în „Foaia Diecezană“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt următoarele:

1. Una sesiune parohială.
2. Stola și venitele uzitate.
3. Cvarțir liber, pentru care se îngrijește com. bisericăscă.
4. Pentru scripturistica 200 cor.
5. Preotul alegând este purtătorul oficiului parohial. Doritorii de a ocupa acest post să-și trimită recursul instruate conform regulamentului pentru parohii adresate comitetului parohial din Voivodinț Prea On. oficiu protopresbiteral din Verșet.

Totodată sunt poftiți a se prezenta în vre-o Dumineca său sărbătoare în s. biserică spre a-și arăta desțeritatea în cântare și oratorie.

Voivodinț la 9 Februarie 1922.

Ilia Prodan 1—3 **Martin Atnagea**
președintele com. paroh. notarul com. paroh.

În conțelegere cu mine: *Traian Oprea* protopresbiter.

Pe baza ordinațiunei Venerabilului Consistor diecezan ddo 4 Martie 1921 Nr. 948 B. ex 1921, subscrisul comitet parohial escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia diecezană“ pentru ocuparea postului de *paroh* în parohia de clasa a III din **Topleți** cu filia Bêrza, protopresbiteratul Mehădiei, județul Căraș Severin.

Emolumentele sunt:

1. Una sesiune parohială constatătoare din 27½ jughere pământ.
2. Ca desdaunare anuală pentru parcelele sesiunare expropriate de calea ferată dela cassa diecezană 9 Lei 34 bani.

3. Comuna bisericăscă din Topleți plătește preotului la an 200 Lei.

4. Comuna bisericăscă din filia Bêrza plătește preotului la an 72 Lei.

5. Quartir în casa parohială constatător din 3 odăi, curte și alte edificii trebuincioase.

Toate dările după sesiune le supoartă preotul.

Doritorii de a ocupa acest post de paroh să-și trimită rugările instruate conform „Regulamentului pentru parohii“ și adresate comitetului parohial din Topleți, la adresa Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral gr. ort. rom. în Mehădia, și sunt poftiți a să prezenta cu prealabila incuviințare a protopresbiteratului în sfta biserică din loc în vre-o Duminecă ori sărbătoare, spre a-și arăta dibăcia în cântare și oratorie, dar nu în ziua de alegere. Topleți, în 23 Ianuarie 1922.

Ioan Blidariu 2—3 **George Vior**
președintele comit. parohial. notarul comitetului paroh.

În conțelegere cu mine: *Ioan Peșă* protopresbiter.

Pe baza ordinațiunei Ven. Consistoriu Diecezan ddo 28 Octomvrie 1921 Nr. 4176 B. se publică concurs pentru întregirea *parohiei* de clasa III din **Criciova** protopresbiteratul Logojului cu termen de 30 de zile dela prima publicare, în „Foaia Diecezană“.

1. Una sesiune parohială (pământ arător).
2. Stola uzitată,
3. Un intravilan de 800 □.

Se observă, că în lipsa de casă parohială, alesul preot va avea să se îngrijească singur de locuință.

Alesul preot are a suporta dările după pământ.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a-și înainta cererile de concurs adresate com. parohial din Criciova și a se trimite Prea On oficiu protopresbiteral la Logoj.

Concurenții sunt poftiți să se presinte în vre-o Duminecă sau sărbătoare la sfta biserică pentru a-și arăta desteirtatea în cântarea bisericăscă și oratorie.

Criciova din ședința com. parohial ținută la 25/12 Decemvrie 1921. 2—3

Romul Popovicu m. p. **Aurel Dobosan** m. p.
preot. pres. notar.

În conțelegere cu mine: *Dr. George Popovicu* protopr.

Nr. 5353 B. ex. 1922.

Acest concurs se publică cu adausul, că în senzul ș-lui 29 al Regulamentului pentru parohii și a decisului consistorial ddo 3 Martie și 12 Aprilie 1914 Nr. 3053, ridicat la valoare de concluz sinodal cu concluzul Nr. 33 ex 1914, credincioșii sunt îndatorați a presta și birul parohial, care constituie o parte legală a dotațiunei preotești.

Caransebeș din ședința consistorială ținută la 1 Martie 1922.

Episcopul diecezan:

Dr. Iosif Tr. Badescu.

Au apărut

în editura institutului de editură
„CARŢEA ROMÂNEASCĂ”

VOLBURA
(POEZII)

de

Const. A Siminei

Preţul Lei 14—

De vânzare la principalele Librării din Ţară.

A apărut în Editura **Tipografiei Naţionale**
din Lugoj:

Calendarul călătorilor

cu mersul trenurilor pe toate liniile **Căilor**
Ferate Române. Valabil dela 1 Ianuarie 1922.

Preţul 10 Lei.

Tipografia și Librăria Diecezană din Caransebeș.

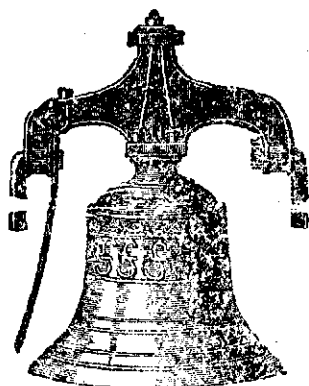

BCU Library Cluj

E singura librărie din
întregul Banat unde se
poate găsi orice fel de
cărți literare științifice etc.

Tipografia și Librăria Diecezană, Caransebeș.

FIUL LUI ANTONIU NOVOTNY,

turnătorie de clopote

și fabrică de scaune de fer pentru clopote

TIMIȘOARA-FABRIC.

49—52

Calculări de preț să trimit gratuit.